

РОЛЬ СЛІДЧОГО СУДДІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАДИ НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

ROLE OF INVESTIGATING JUDGE IN IMPLEMENTATION OF PRINCIPLE OF INVIOABILITY OF DWELLING PLACE OR ANY OTHER POSSESSION OF A PERSON AT STAGE OF PRE-TRIAL INVESTIGATION

Бялковський Д.А.,
*аспірант кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Інституту національного та міжнародного права
Міжнародного гуманітарного університету*

У статті обговорюється проблема реалізації засади недоторканності житла чи іншого володіння особи на стадії досудового провадження. Визначається роль слідчого судді в механізмі реалізації зазначеної засади. Також на основі аналізу діючого кримінально-процесуального законодавства визначаються проблемні питання відносно захисту права особи на недоторканність житла.

Ключові слова: конституційні засади кримінального провадження, недоторканність житла чи іншого володіння особи, слідчий суддя, судовий контроль, досудове розслідування.

В статье обговаривается проблема реализации принципа неприкосновенности жилища или иного владения лица на стадии досудебного расследования. Определяется роль следственного судьи в механизме реализации указанного принципа. Также на основе анализа действующего уголовно-процессуального законодательства определяются проблемные вопросы относительно защиты права лица на неприкосновенность жилища.

Ключевые слова: конституционные принципы уголовного производства, неприкосновенность жилища или иного владения лица, следственный судья, судебный контроль, досудебное расследование.

The problem of implementation of principle of inviolability of dwelling place or any other possession of a person at stage of pre-trial investigation. The author defines role of investigating judge in mechanism of realization of this principle. Also, author based on analysis of current criminal procedural legislation defines problematic issues concerning protection of rights of persons to inviolability of home.

Key words: constitutional principles of criminal procedure, inviolability of dwelling place or any other possession of a person, investigating judge, judicial control, pre-trial investigation.

Актуальність теми. Забезпечення реалізації завдань кримінального провадження нерідко потребує обмеження конституційних прав, свобод і інтересів окремої особи. Одним із таких прав є закріплене у ст. 30 Конституції України право на недоторканність житла чи іншого володіння особи. Згідно з цією статтею не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше, як за вмотивованим рішенням суду [1]. Як зазначає Є.Г. Коваленко, в системі принципів кримінального процесу ця засада відноситься до ряду таких принципів, які мають особливе політико-юридичне значення. Закріплення певних принципів судочинства в Конституції пояснюється їх значенням для сфери основних громадянських прав і свобод, для врегулювання діяльності органів правосуддя, а також історичними традиціями. Можна з упевненістю констатувати, що політичне та юридичне значення конституційних принципів в Україні останнім часом значно зросло [2, с. 51].

Засада недоторканності житла є частиною міжнародного законодавства і знаходить своє відображення в ряді міжнародних документів. Так, у ст. 12 Загальної декларації прав людини закріплено: «Ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання

на недоторканність його житла, тайну його кореспонденції або на його честь і репутацію» [3]. Аналогічну норму містить ч. 1 ст. 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права: «Ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних посягань на недоторканність його житла або таємниці його кореспонденції чи незаконних посягань на його честь і репутацію» [4]. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Частина 2 зазначеної статті встановлює можливість втручання органів державної влади в здійснення цього права у випадках, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [5].

Отже, право на недоторканність житла є гарантованим на міжнародному рівні невід'ємним правом особи, проте може бути обмежене в межах передбаченої законодавством діяльності осіб і органів, які здійснюють кримінальне провадження. Разом із тим

наявність фактів недостатньої ефективної діяльності зазначених осіб і органів у сфері реалізації засади недоторканності житла чи іншого володіння особи обумовлює необхідність ретельного дослідження механізму реалізації даної засади з метою його подальшого удосконалення. Крім того, механізм реалізації слідчим суддею конституційних засад захисту прав і свобод людини на сьогоднішній день не виступав предметом спеціального кримінально-процесуального наукового дослідження, тому роль слідчого судді в реалізації конституційної засади недоторканності житла чи іншого володіння особи залишається невизначеною.

Мета статті – дослідити проблему реалізації засади недоторканності житла чи іншого володіння особи на стадії досудового розслідування, а також визначити роль слідчого судді в реалізації зазначеної засади.

Проблема реалізації засад кримінального провадження в цілому і засади недоторканності житла чи іншого володіння зокрема досліджувалася такими вітчизняними і зарубіжними вченими, як Ю.М. Грошевий, Е.Г. Коваленко, М.М. Ковтун, О.П. Кучинська, В.А. Лазарева, Л.Н. Лобойко, В.Т. Маляренко, Т.М. Мірошніченко, В.О. Попелюшко, Ю.В. Скрипіна, Л.Д. Удалов та ін. У роботах зазначених авторів досить ґрунтовно розроблено питання поняття, сутності і значення засад кримінального провадження, наведено класифікації принципів кримінального процесу, розкрито зміст засади недоторканності житла чи іншого володіння особи, а також досліджено питання обмеження конституційних засад під час досудового провадження. Разом із тим низка питань, пов'язаних із реалізацією засади недоторканності житла чи іншого володіння особи, залишаються невирішеними.

Виклад основного матеріалу. Засада недоторканності житла чи іншого володіння особи передбачена в п. 6 ч. 1 ст. 7 Кримінального процесуального кодексу України і є однією з основних засад кримінального провадження. Ст. 13 КПКУ розкриває зміст даного принципу, який полягає в тому, що не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше, як за вмотивованим судовим рішенням, крім випадків, передбачених цим кодексом. У ч. 2 ст. 233 КПКУ містяться дефініції таких понять, як «житло» та «інше володіння особи». Так, під житлом розуміється будь-яке приміщення, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення і правового статусу та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення [6]. Як роз'яснив Пленум Верховного Суду України в постанові від 06 листопада 2009 року № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності», до житла прирівнюються також ті його частини, в яких може зберігатися майно (балкон, веранда, комора тощо), за винятком господарських приміщень, не пов'язаних безпосередньо з житлом (гараж, сарай тощо) [7]. Не

є житлом приміщення, спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені за законом. Під іншим володінням особи розуміються транспортний засіб, земельна ділянка, гараж, інші будівлі чи приміщення побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення тощо, які знаходяться у володінні особи [6].

Виходячи з того, що наведені права доповнюють одне одного, зазначимо, що конституційне положення щодо недоторканності житла чи іншого володіння особи означає не тільки заборону входити до нього всупереч волі осіб, які в ньому проживають на легальних підставах, а й заборону розголошувати все, що в ньому діється. Недоторканими є й особисті речі, документи, кореспонденція, інші особисті папери та майно, що зберігаються у житлі чи іншому володінні особи [8, с. 158].

Слід зазначити, що порушення недоторканності житла чи іншого володіння громадян тягне кримінальну відповідальність за ст. 162 Кримінального кодексу України [9]. Тобто, встановлена караність за дії, пов'язані з незаконним проникненням до житла чи до іншого володіння особи, незаконним проведенням у них огляду чи обшуку, а також інші дії, що порушують недоторканність житла громадян.

Здійснення судового контролю за дотриманням права на недоторканність житла чи іншого володіння особи як одного з конституційних прав осіб кримінальне процесуальне законодавство України покладає на слідчого суддю. Так, згідно з ч. 1 розглядуваної статті проникнення до житла чи іншого володіння з будь-якою метою без добровільної згоди особи, яка ними володіє, можливе тільки на підставі ухвали слідчого судді. Виключення становлять лише невідкладні випадки, пов'язані з урятуванням життя людей та майна, чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину. Однак у такому випадку прокурор або слідчий за погодженням із прокурором зобов'язаний невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді. При цьому слідчий суддя перевіряє, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла чи іншого володіння особи без його ухвали [6]. З цього випливає, що інститут слідчого судді, запроваджений у результаті реформування кримінально-процесуального законодавства України, яке ознаменувалося прийняттям 13 квітня 2012 року Кримінального процесуального кодексу України, виступає гарантом правомірності обмеження права особи на недоторканність житла чи іншого володіння, а отже – реалізації конституційної засади недоторканності житла.

Як зазначає О.А. Шаповалова, слідчий суддя на стадії досудового розслідування стає ключовою фігурою у кримінальному процесі, оскільки багато питань, які відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року були віднесені до компетенції прокурора та слідчого переходять до вирішення неупередженою особою, якою є слідчий суддя, у присутності сторін із забезпеченням у певних випадках права на оскарження прийнятого рішення. Отже,

перевага інституту слідчого судді полягає в тому, що він не належить до системи правоохоронних органів, які безпосередньо проводять розслідування, він є об'єктивною і незалежною, неупередженою фігурою, яка може приймати самостійні рішення [10].

Серед слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій такими, що в окремих випадках передбачають обмеження права на недоторканність житла чи іншого володіння особи, є обшук, огляд, слідчий експеримент, а також обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи.

Обшук – це обґрунтована доказами, що є в провадженні, слідча дія, суть якої полягає в примусовому обслідуванні приміщень, ділянок місцевості, інших об'єктів та окремих громадян з метою виявлення та вилучення знярядь злочину, речей та цінностей, здобутих злочинним шляхом, а також предметів і документів, які мають значення для кримінального провадження. Обшук може бути також проведений для виявлення осіб, що переховуються [11, с. 310]. Згідно з ч. 2 ст. 234 обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді. Так, у випадку необхідності здійснити обшук слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням встановленої форми. До такого клопотання мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор або слідчий обґрунтовує доводи клопотання.

Суть огляду полягає в безпосередньому сприйманні слідчим, прокурором обстановки місця події, вивченні та дослідженні матеріальних джерел доказової інформації [11, с. 297]. Огляд здійснюється з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення. У відповідності до ч. 2 ст. 237 КПКУ огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи, тобто на підставі ухвали слідчого судді.

Слідчий експеримент – це слідча дія, яка виконується з метою перевірки та одержання доказів шляхом цілеспрямованого впливу на окремі (такі, що перевіряються) об'єкти або їх копії під час проведення спеціальних дослідів [11, с. 304–305]. Ч. 5 ст. 240 КПКУ містить норму, відповідно до якої слідчий експеримент, який проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ним володіє або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, узгодженим із прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи [6].

Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи може здійснюватися слідчим шляхом таємного проникнення в них, у тому числі з використанням технічних засобів, з метою: 1) виявлення і фіксації слідів вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, речей і документів, що мають значення для їх досудового розслідування; 2) виготовлення копій чи зразків зазначених речей і документів; 3) виявлення та вилучення зразків для

дослідження під час досудового розслідування тяжкого або особливо тяжкого злочину; 4) виявлення осіб, які розшукуються; 5) встановлення технічних засобів аудіо-, відеоконтролю особи (ч. 1 ст. 267 КПКУ). Здійснення такого обстеження також потребує ухвали слідчого судді (ч. 4 ст. 267 КПКУ).

Отже, слідчі дії, які обмежують право на недоторканність житла чи іншого володіння особи, можуть проводитися лише за ухвалою слідчого судді (виключення становить слідчий експеримент у житлі чи іншому володінні особи, який також може проводитися за згодою особи, яка ним володіє). Тобто, одним із найважливіших способів реалізації конституційної засади недоторканності житла виступає судовий контроль, який на досудовому розслідуванні здійснюється слідчим суддею.

Крім того, згідно з вимогами до проведення слідчих (розшукових) дій, встановленими ст. 223 КПКУ, обшук або огляд житла чи іншого володіння особи здійснюються за обов'язковою участю не менше двох понятих без допустимої в інших випадках альтернативи у вигляді безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Однак щодо здійснення слідчого експерименту в житлі чи іншому володінні особи така вимога відсутня [6].

У своїх рішеннях Європейський суд із прав людини неодноразово підкреслював, що держава виконає свої зобов'язання не тільки, якщо просто утримається від дій, які ці права порушують, а за умови, що буде діяти за певних обставин таким чином, щоб гарантувати їх забезпечення. Так, у рішенні по справі «Ейрі проти Ірландії» (1979 р.) суд ухвалив таке: «Хоч метою статті 8 (Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини) є, в основному, захист окремої особи від довільного втручання з боку органів державної влади, ця стаття зобов'язує державу не лише утримуватися від такого втручання: до такого негативного зобов'язання додається також і позитивне, яке є необхідним для забезпечення дійсної поваги до приватного і сімейного життя» [12]. Також Європейський суд із прав людини наголошував на особливій ролі судового контролю на досудовому провадженні. В рішенні по справі «Волоха проти України» (Voloha v. Ukraine) від 02.11.2006 року (The Case of Voloha v. Ukraine, заява № 23543/02), в якій було встановлено порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основних свобод у зв'язку з арештом кореспонденції заявників, зокрема зазначено, що втручання органів виконавчої влади у права осіб має підлягати ефективному контролю, який, зазвичай, має здійснюватися судовим органом, оскільки судовий контроль надає найбільші гарантії незалежності, безсторонності і здійснення належного провадження [13].

Варто зазначити, що аналіз статистичних даних узагальнення судової практики розгляду слідчими суддями Київського районного суду міста Одеси відповідних клопотань про надання дозволу на проведення обшуку 2015 року свідчить про те, що у більшості випадків клопотання про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння

особи задовольнялись – 69,5%. Наведене співвідношення (69,5% проти 31,5%) демонструє наявність фактів необґрунтованого та безпідставного звернення органів досудового розслідування з відповідними клопотаннями. За вказаний час розгляду таких клопотань на практиці слідчі судді відмовляли у задоволенні клопотань про обшук у тих випадках, коли прокурором, слідчим не було доведено наявності достатніх підстав вважати, що: відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування; відомості, які містяться у відшукуваних речах і документах, можуть бути доказами під час судового розгляду; відшукувані речі, документи знаходяться у зазначеному в клопотанні житлі чи іншому володінні особи [14].

При проведенні узагальнення судової практики розгляду слідчими суддями клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи Апеляційним судом міста Києва на виконання завдання Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, слідчі судді Подільського районного суду міста Києва вказували на колізію норм КПКУ при розгляді клопотань про проведення обшуку, зазначаючи, що відповідно до ч. 5 ст. 234 КПКУ слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявності достатніх підстав вважати, що було вчинено кримінальне правопорушення. У той же час ч. 3 ст. 234 КПКУ не вимагає від слідчого надавати такі докази [15].

Однак ніякої колізії між цими нормами не існує. Так, ч. 3 ст. 234 КПКУ містить вимогу до слідчого чи прокурора, який звертається з клопотанням про проведення обшуку, про надання матеріалів, якими обґрунтовуються доводи клопотання, а слідчий суддя при вирішенні цього клопотання має надати їм оцінку щодо наявності у поданих матеріалах достатніх підстав, передбачених ч. 5 ст. 234 КПКУ, для проведення обшуку [6].

Слід також наголосити і на положеннях КПКУ, які можуть сприйматися двозначно, в зв'язку з чим потребують роз'яснення. Так, згідно з ч. 4 ст. 234 КПКУ клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора [6], але при застосуванні даної норми стає незрозумілим, у яких випадках у судовому засіданні під час розгляду клопотання може брати участь слідчий, а в яких – прокурор. Крім того, залишається невизначеним, чи повинен слідчий додавати документи, які б підтверджували право власності особи на

житло чи інше володіння, де планується проведення обшуку, копії протоколів допитів потерпілих тощо, а також, чи повинен брати участь у розгляді клопотань органів досудового розслідування той самий слідчий, який звернувся з клопотанням до суду, та той самий прокурор, який погодив дане клопотання, і чи можлива участь у судовому засіданні іншого слідчого чи іншого прокурора. Вбачається, що надання роз'яснення та методичної допомоги судами вищої інстанції сприятиме підвищенню якості схвалюваних слідчими суддями рішень [15].

Також, закріплюючи участь слідчого або прокурора як обов'язкову умову розгляду клопотання про обшук, законодавець водночас не регламентував дій слідчого судді в разі відсутності слідчого або прокурора у визначений для розгляду клопотання час. Наведена обставина пояснює факти існування різних процесуальних рішень, які приймаються слідчим суддею внаслідок неприбуття слідчого або прокурора до суду, а саме: ухвал про залишення клопотання без розгляду та ухвал про відмову в задоволенні клопотання. При вирішенні аналізованого питання слідчими суддями на практиці відповідна неявка слідчого або прокурора розглядається, як невиконання цими суб'єктами обов'язку довести обставини, передбачені ч. 5 ст. 234 КПКУ, що в свою чергу позбавляє слідчого суддю можливості повно та всебічно з'ясувати сукупність обставин, із якими закон пов'язує вирішення питання про надання дозволу на обшук, і тому фактично є підставою для відмови у задоволенні клопотання про обшук [14].

Висновки. Таким чином, гарантоване на міжнародному рівні конституційне право особи на недоторканність житла чи іншого володіння може бути обмежене, однак лише на підставах і в порядку, які чітко визначені в законі. Ключова роль у захисті права особи на недоторканність житла чи іншого володіння належить слідчому судді. При цьому статистичні дані свідчать про те, що здійснюється дієвий судовий контроль за дотриманням даного права осіб у кримінальному провадженні, однак наявна недостатньо ефективна реалізація цього права з боку органів досудового розслідування. Крім того, потребують подальшого вдосконалення положення чинного кримінально-процесуального законодавства відносно реалізації слідчим суддею засади недоторканності житла чи іншого володіння особи з метою подальшого підвищення якості здійснення судового контролю на досудовому провадженні слідчими суддями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України, Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України: (навч. посібник) / Є.Г. Коваленко – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 576 с.
3. Загальна декларація прав людини (рос/укр) ООН; Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи; конвенція, міжнародний документ від 04.11.1950. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України, закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

7. Про судову практику у справах про злочини проти власності Верховний Суд; постанова від 06.11.2009 № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
8. Конституція України: науково-практичний коментар. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bibl.com.ua>.
9. Кримінальний кодекс України : Кодекс України, кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.
10. Шаповалова О.А. Повноваження слідчого судді у новому КПК України / О.А. Шаповалова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fuajudges.org.ua>.
11. П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко та ін. Криміналістика: підручник / За ред. П.Д. Біленчука. –2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2001. – 544 с.
12. Справа Ейрі – Рада Європи, Європейський суд з прав людини, міжнародні суди; рішення, справа від 09.10.1979. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
13. The Case of Voloha v. Ukraine, заява № 23543/02 / Рішення щодо України, винесені Європейським судом з прав людини // Міністерство юстиції України: офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua>.
14. Узагальнення судової практики розгляду слідчими суддями Київського районного суду міста Одеси відповідних клопотань про надання дозволу на проведення обшуку за період із 21.11.2012 р. по 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ki.od.court.gov.ua>.
15. Узагальнення судової практики розгляду слідчими суддями Апеляційного суду міста Києва клопотань про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи у 2012–2013 роках. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.apcourtkiev.gov.ua>.

УДК 343.139

ЗАЯВЛЕННЯ ВІДВОДУ СЛІДЧОМУ

THE CHALLENGE OF INVESTIGATOR

Дем'янчук В.А.,

*кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права і правосуддя
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

Денісова Г.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права і правосуддя
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

У статті досліджено порядок заявлення та вирішення відводу, самовідводу слідчого в кримінальному провадженні, проаналізовано наукові підходи щодо процедури заявлення відводу, самовідводу слідчого. Запропоновано зміни та доповнення до чинного законодавства.

Ключові слова: відвід, самовідвід, слідчий, слідчий суддя, прокурор, кримінальне провадження.

В статье исследованы порядок заявления и решения отвода, самоотвода следователя в уголовном производстве, проанализированы научные подходы относительно процедуры заявления отвода, самоотвода следователя. Предложены изменения и дополнения в действующее законодательство.

Ключевые слова: отвод, самоотвод, следователь, следственный судья, прокурор, уголовное производство.

This article explores procedure and resolving of challenge, self-objection of investigator in criminal proceedings, analyzes scientific approaches to procedures of challenge, self-objection of investigator. New amendments to current legislation are proposed.

Key words: challenge, self-objection, investigator, investigating judge, prosecutor, criminal proceedings.

Актуальність теми. Серед засад кримінального провадження одне з чільних місць займає засада законності. Вона закріплена в ст. 9 чинного Кримінального процесуального кодексу України. Частина 2 цієї норми передбачає обов'язок керівника органу досудового розслідування, слідчого всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень. Співставляючи цю вимогу закону з процесуальним статусом

слідчого в кримінальному провадженні, варто зазначити, що він наділений значними повноваженнями. І саме тому його об'єктивність та неупередженість має винятково важливе значення при здійсненні ним слідчих (розшукових) дій та негласних (розшукових) дій, прийнятті процесуальних рішень, чим і обумовлюється актуальність даного дослідження.

Дослідженням цих питань займалися О.Р. Михайленко, О.П. Рижаков, С.А. Александров, О.М. Ларін, Х.А. Мамедова, А.П. Гуляєв, В.Г. Білоусенко, Ю.М. Грошевий, А.Я. Дубинський, М.М. Михеєнко, В.П. Шибіко, В.Г. Задерако, М.С. Строгович, Р.Д. Рахунув, М.І. Сірий, О.П. Кучинська, О.А. Кучинська та інші.